

OHROŽENÉ VÝZNAMNÉ STROMY V KOMPOZICI PAMÁTKY ZAHRADNÍHO UMĚNÍ

PRŮVODNÍ ZPRÁVA K VÝSLEDKU
INTERAKTIVNÍ SPECIALIZOVANÁ MAPA S ODBORNÝM OBSAHEM
(Nimap)

Realizováno v rámci projektu „Významná a neřešená témata krajinářské
architektury“ (identifikační kód projektu DH23P03OVV053)

Předkládající organizace:

Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, Valtická 337, 691 44 Lednice

Řešitel:

doc. Ing. Lukáš Štefl, Ph.D.

Autoři předkládaného výstupu:

Ing. Pavel Bulíř, Ph.D., Bc. Ing. et Ing. Lenka Miksová, Ph.D.

Programátoři:

Ing. Pavel Sedlář, Ing. Martin Vlk

září 2026

Odkaz na uložení výsledku:

Adresa uložení mapy pro zpracované modelové území:

- OHROŽENÉ VÝZNAMNÉ STROMY V KOMPOZICI PAMÁTKY ZAHRADNÍHO UMĚNÍ

a) stránky projektu: <https://ubz.zf.mendelu.cz/projekty/34401-naki-vnt>

b) URL pro přímý vstup: <https://naki-vyzner-temata.hfbiz.cz/nimap/stromy/index.html>

Fotografie na obálce: Skupiny a solitéry významných stromů jako určující součást kompozice Hubertky v Zámeckém parku Lednice (Jihomoravský kraj)
(P. Bulíř, květen 2026)

1. CÍL VÝSLEDKU SPECIALIZOVANÁ MAPA S ODBORNÝM OBSAHEM

Významné stromy tvoří unikátní a těžko zastupitelnou živoucí substanci v kompozici děl zahradního umění. Jejich ztráta nebo znehodnocení představuje značné riziko pro zachování památkově chráněných hodnot. Cílem interaktivní specializované mapy s odborným obsahem tedy bylo na základě terénních průzkumů a rozborů realizovaných ve vybraných modelových objektech, zařazených mezi památky zahradního umění, identifikovat a lokalizovat tyto významné stromy a jejich soubory, a provést jejich kategorizaci dle funkcí, které v objektu naplňují. Souběžně s jejich znázorněním v kompozici objektů pak bylo záměrem představit základní formu dokumentace stromů a prezentovat jejich vizuální a prostorovou roli ve vazbě na kompoziční utváření konkrétních památek zahradního umění.

Výsledek N_{imap} je předkládán v souladu s cíli výzkumného projektu DH23P03OVV053 a je v souladu s plánovanými výsledky projektu tak, jak byly navrženy v přihlášce.

Díličí výsledky výzkumu, zapracované do mapového díla, budou následně využity při vypracování dalších výstupů projektu, především pak N_{metS} : Metodika fytopatologického monitoringu stavu významných a unikátních stromů v památkových objektech.

2. VLASTNÍ POPIS VÝSLEDKU

2.1. Východiska

Rostliny jsou základním a nezastupitelným prvkem památek zahradního umění. Stromy vzhledem k dosahované velikosti a dlouhověkosti do značné míry rozhodují o stabilitě a historické autenticitě (původnosti) kompozice, ovlivňují celkový stav a hodnotu objektu zahradní a krajinářské tvorby. Svými vlastnostmi, především kompozičními, ale i ekologickými a pěstitelskými, dodávají památkovému objektu esenci a prostřednictvím svého prostorového uspořádání často utváří charakteristický ráz objektu nebo jeho části a spoluvytváří rovněž jeho identitu a jedinečnost.

2.2. Metodický postup

První metodický krok byl zaměřen na výběr vhodných modelových objektů umožňujících vhodně prezentovat přítomné významné stromy, jejich početnost, funkční význam a variabilitu uplatnění v kompozici objektu. Současně byl při výběru kladen důraz na možnost prezentace zjištěného pěstebního stavu stromů v odlišných kategoriích památkových objektů a nacházejících se v odlišné intenzitní třídě pěstební péče. Charakteristika pěstebního stavu determinuje mj. míru jejich existenčního či funkčního ohrožení, která je podkladem pro další výstupy projektu (N_{metS} : Metodika fytopatologického monitoringu stavu významných a unikátních stromů v památkových objektech, J_{imp} , J_{SC} aj.). Výběr památkových objektů reflektuje pro dřeviny srovnatelné ekologicko-pěstitelské podmínky prostředí. Vybrány byly dva celorepublikově významné krajinářské objekty, situované v říční nivě a současně v klimaticky teplých oblastech. Zvoleny byly památky zahradního umění se statusem národní kulturní památky, a to: 1) Zámecký park Lednice, který je součástí unikátního Lednicko-valtického areálu zapsaného od roku 1996 na seznam světového dědictví UNESCO, jenž zahrnuje formální zahradu a krajinářský park a 2) Královská obora v Praze (celoměstsky významný park Stromovka), jejíž původ se datuje do středověku a řadí se mezi

nejvýznamnější památky svého druhu na celorepublikové úrovni. Oba objekty jsou pro účely evidence významných stromů vymezeny hranicemi, v nichž jsou prohlášeny za památku.

V dalším kroku byly při terénních průzkumech evidovány jednotlivé stromy a jejich soubory, a to takové, které jsou pro konkrétní památku zahradního umění kompozičně významné (jedinečné, obtížně zastupitelné). Mnohé z nich mohou mít současně i další významné funkce. Za účelem konstrukce parametrů aplikované evidence a kategorizace významných stromů byly prostudovány relevantní literární zdroje věnující se problematice dokumentace nebo hodnocení dřevin z různých důvodů označovaných jako významné, vzácné, staré, jedinečné apod.¹⁻⁶. Následně bylo při využití poznatků již existujících standardních postupů, definic a vědeckých metod obsažených v certifikovaných metodikách⁷⁻⁹ přistoupeno k vymezení vlastního jednotného postupu klasifikace a dokumentace významných stromů plně zohledňující jejich rozmanité role a funkce, které v památkách zahradního umění prostřednictvím své časoprostorové existence naplňují.

Každý z významných stromů/jejich souborů byl nejprve přiřazen k jednomu z následujících typů dle základního prostorového uspořádání v objektu zeleně: 1) Supersolitéra, 2) Solitéra, 3) Individuální strom, 4) Dvojice, 5) Trojice, 6) Čtveřice, 7) Skupinka, 8) Skupina, 9) Stromořadí (alej), 10) Rastr, 11) Tematický porost.

Následně byly u identifikovaných dřevin zjišťovány jednotlivé kategorie významu, které byly dále specifikovány:

- A) Stromy chráněné podle právních předpisů (památné nebo zvláště chráněné)
- B) Stromy kompozičně významné (viz podobnější specifikace dále)
- C) Stromy dendrologicky hodnotné (výjimečné svým výrazem, výjimečné velikostí, výjimečné stářím, výjimečné taxonem)
- D) Stromy biologicky a ekologicky hodnotné (biotopové, biotopové – čekatelé, genofondové)
- E) Stromy s širším krajinným významem (regionálního nebo nadregionálního významu, krajinná dominant)
- F) Stromy se socio-ekonomickým významem (orientační, pamětní a jubilejní, rodové a osobní)

¹ HIEKE, K.: *České zámecké parky a jejich dřeviny*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1984. 464 s.

² HIEKE, K.: *Moravské zámecké parky a jejich dřeviny*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1985. 312 s.

³ KREJČÍŘÍK, P., PEJCHAL, M., ŠIMEK, P., BULÍŘ, P., PAVLAČKA, R.: *Dřeviny zámeckého parku v Lednici*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2015. 152 s. ISBN 978-80-7509-356-1.

⁴ KRÍŽ, Z. a kol.: *Významné parky Jihomoravského kraje*. Brno: Blok, 1978. 624 s.

⁵ NOLAN, V., READER, T., GILBERT, F., ATKINSON, N.: The Ancient Tree Inventory: a summary of the results of a 15 year citizen science project recording ancient, veteran and notable trees across the UK. *Biodiversity and Conservation*. 2020, 29: 3103–3129 <https://doi.org/10.1007/s10531-020-02033-2>.

⁶ PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, B. a kol.: *Pražské zahrady a parky*. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2000. 384 s., ISBN 80-902910-0-7.

⁷ BULÍŘ, P., BAROŠOVÁ, I., BAROŠ, A.: *Evidence a hodnocení vegetačních prvků v památkách zahradního umění: certifikovaná metodika*. Průhonice: Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, 2015. ISBN 978-80-87674-07-9. Certifikována osvědčením Ministerstva kultury ČR č. 29 pod č.j. MK 8470/2015 OVV.

⁸ OLŠAN, J., EHRLICH, M., KŘESADLOVÁ, L., PAVLÁTOVÁ, M., ŠNEJD, D.: *Metodika identifikace hodnot památek zahradního umění*. Kroměříž: Národní památkový ústav, 2015. Certifikována osvědčením Ministerstva kultury ČR č. 63 pod č.j. MK 73873/2015 OVV.

⁹ PEJCHAL, M., ŠIMEK, P.: *Metodika hodnocení dřevin pro potřeby památkové péče*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2018. ISBN 978-80-7509-588-6. Certifikována osvědčením Ministerstva kultury ČR č. 115 pod č.j. MK 21430/2016 OVV.

U stromů kompozičně významných byl navíc blíže specifikován jejich význam pro kompozici z hlediska jejich primární role v objektu zeleně:

- Charakteristické pro kompoziční celek
- Charakteristické pro kompoziční oddíl
- Charakteristické pro kompoziční oddělení

Pro každou z výše uvedených specifikací kompozičního významu stromů byla ještě přiřazena unikátní kompoziční role dle jejich umístění v prostoru:

- a) V doprovodu staveb
- b) Náhradou za stavby
- c) V zakončení průhledů, výhledů
- d) V zájmových bodech kompozice
- e) Osově
- f) Charakteristická součást okraje porostu
- g) Charakteristická součást vnitřního porostu

Pro modelový objekt Zámecký park Lednice byl zvolen rovněž alternativní podrobnější způsob evidence v případě stromů zařazených v kategorii (C) Dendrologicky hodnotné – výjimečné svou velikostí. U těchto výjimečných dřevin byly v souladu s běžně uplatňovanými metodami zjišťování^{7,9} evidovány klíčové dendrometrické atributy popisující jejich dimenze a velikost.

2.3. Dosažené výsledky

V rámci terénních průzkumů proběhla identifikace významných stromů in situ, včetně základního popisu a pořízení jejich aktuální fotodokumentace. Zaznamenána byla jejich přesná pozice prostřednictvím GPS souřadnic. Současně byla zaznamenávána jejich role a vazby na kompozici památkového objektu. Všechny zjištěné údaje byly zaneseny do jednotného databázového souboru, který se stal podkladem pro předkládanou N_{imap}.

Evidované významné stromy nebo jejich soubory zobrazené v N_{imap} byly opatřeny jedinečným identifikátorem, pod kterým lze v interaktivní mapě zobrazit fotodokumentaci stavu a funkcí stromu/souboru a zobrazit jeho podrobnou charakteristiku: typ významného stromu, kategorii významu (příčemž stromy mohou být zařazeny i ve více kategoriích současně), bližší specifikaci kategorie významu, specifikaci umístění v prostoru, autenticitu v kompozici, poznámky k původnosti v kompozici, aktuální pěstební stav či klíčové poznámky k pěstebnímu stavu. Alternativně jsou u modelového příkladu Lednice prezentovány u stromů zařazených v kategorii „dendrologicky hodnotné – výjimečné svou velikostí“ ještě klíčové dendrometrické atributy – průměr kmene (cm), obvod kmene (cm), poznámka ke zjišťování průměru/obvodu kmene, výška stromu (m) a průměr koruny (m).

V kompozici památek zahradního umění jsou často uplatňovány jádrové (kompozičně nosné) taxony dřevin. Kompozičně jádrové taxony významných dřevin jsou proto v předkládané N_{imap} označovány oproti ostatním významným stromům přítomným v objektu jedinečným barevným identifikátorem. V samostatné informační vrstvě interaktivní mapy jsou tyto jádrové taxony významných dřevin prezentovány v charakteristických a často unikátních kompozičních souvislostech dokladujících jejich nezastupitelnou roli (zdůraznění kompozičních bodů, vymezení kompozičních os, jejich zakončení, ve významných pohledových vazbách).

Z detailnější struktury výsledků vyplývá, že v modelovém objektu Zámecký park Lednice (kategorie památky – rezidenční zahrady a parky⁸) bylo identifikováno celkem 124 významných stromů či jejich souborů. Více než polovinu z nich (56,5 %) tvořily individuální stromy. Druhým nejvíce zastoupeným typem dle prostorového uspořádání byly solitéry (téměř 22 %). Teprve na dalším místě byly zastoupeny stromy ve skupinách (přibližně 12 %). Podobné bylo ovšem i rozložení typů významných stromů v Královské oboře, třebaže spadá do odlišné kategorie památky – veřejné zahradní a parkové úpravy – druh městský park⁸. V Královské oboře bylo celkem identifikováno 80 stromů a jejich souborů. Individuální stromy zde tvořily přibližně 41 %, solitéry pak 21 % a stromy ve skupinách 12,5 %. Ani v jednom z modelových objektů nebyly evidovány významné stromy dle typu prostorového uspořádání: čtveřice, rastr a tematický porost. V památkovém objektu Zámecký park Lednice mezi významnými soubory stromů chyběla také stromořadí.

Zámecký park Lednice			Královská oboře	
Typ významného stromu (souboru stromů) dle prostorového uspořádání	Počet ks	%	Počet ks	%
Supersolitéra	1	0,81	1	1,25
Solitéra	27	21,77	17	21,25
Individuální strom	70	56,45	33	41,25
Dvojice	2	1,61	3	3,75
Trojice	0	0,00	1	1,25
Skupinka	9	7,26	8	10,00
Skupina	15	12,10	10	12,50
Stromořadí (alej)	0	0,00	7	8,75
Celkový součet	124	100	80	100

Tab. 1: Struktura zastoupení typů významných stromů dle jejich prostorového uspořádání.

Z hlediska druhové skladby významných stromů bylo v ploše Zámeckého parku Lednice evidováno celkem 17 samostatných taxonů. V Královské oboře v Praze tento soubor tvoří 15 klíčových taxonů. V obou modelových objektech dle očekávání, s ohledem na charakter a zaměření výzkumného projektu, dominují mezi významnými stromy tyto čtyři kompozičně klíčové taxony dřevin: *Quercus robur* (dub letní), *Aesculus hippocastanum* (jírovec maďal), *Fagus sylvatica* 'Atropunicea' (buk lesní) a *Populus alba* (topol bílý). Uvedené čtyři taxony tvořily v Zámeckém parku Lednice 83 %, v Královské oboře 80 % všech evidovaných významných stromů, respektive jejich souborů, což plně koresponduje s historickými kompozičními principy obou objektů.

⁸ OLŠAN, J., EHRLICH, M., KŘESADLOVÁ, L., PAVLÁTOVÁ, M., ŠNEJD, D.: *Metodika identifikace hodnot památek zahradního umění*. Kroměříž: Národní památkový ústav, 2015. Certifikována osvědčením Ministerstva kultury ČR č. 63 pod č.j. MK 73873/2015 OVV.

Zámecký park Lednice

Královská obořa

Taxon	Počet ks	%	Taxon	Počet ks	%
<i>Aesculus hippocastanum</i>	36	29,03	<i>Acer palmatum</i> 'Atropurpureum'	1	1,25
<i>Fagus sylvatica</i> 'Atropunicea'	15	12,10	<i>Aesculus hippocastanum</i>	16	20,00
<i>Fraxinus excelsior</i>	1	0,81	<i>Carya cordiformis</i>	1	1,25
<i>Juniperus virginiana</i>	1	0,81	<i>Fagus sylvatica</i> 'Atropunicea'	12	15,00
<i>Maclura pomifera</i>	1	0,81	<i>Pinus nigra</i>	1	1,25
<i>Pinus nigra</i> ssp. <i>pallasiana</i>	2	1,61	<i>Platanus hispanica</i>	3	3,75
<i>Platanus hispanica</i>	2	1,61	<i>Platanus hispanica</i>	1	1,25
<i>Platanus hispanica</i> 'Suttneri'	1	0,81	<i>Platanus hispanica</i> 'Suttneri'	1	1,25
<i>Populus ×canescens</i>	1	0,81	<i>Populus ×canescens</i>	1	1,25
<i>Populus alba</i>	15	12,10	<i>Populus alba</i>	9	11,25
<i>Pterocarya fraxinifolia</i>	1	0,81	<i>Pseudolarix kaempferi</i>	1	1,25
<i>Quercus robur</i>	37	29,84	<i>Quercus robur</i>	27	33,75
<i>Quercus robur</i> 'Fastigiata'	1	0,81	<i>Quercus robur</i> 'Concordia'	1	1,25
<i>Robinia pseudoacacia</i>	1	0,81	<i>Quercus robur</i> 'Fastigiata'	4	5,00
<i>Sophora japonica</i>	3	2,42	<i>Taxodium distichum</i>	1	1,25
<i>Thuja plicata</i>	5	4,03	Celkový počet	80	100
<i>Ulmus laevis</i>	1	0,81			
Celkový součet	124	100			

Tab. 2: Skladba druhového zastoupení identifikovaných významných stromů.

S ohledem na cíle projektu, tedy identifikovat klíčové a potenciálně ohrožené významné stromy, které tvoří unikátní a obtížně zastupitelnou substanci památkových objektů, jsou logicky všechny evidované dřeviny zařazeny do kategorie kompozičně významných. Naopak ani v jednom modelovém objektu nebyly mezi hodnocenými stromy zastoupeny samostatně chráněné památné stromy podle zákona č. 114/92 Sb, o ochraně přírody a krajiny. U mnohých identifikovaných významných stromů došlo k souběžnému zařazení do více kategorií významu, což význam a roli těchto stromů nejen pro kompozici památkového objektu, ale i z pohledu naplňování dalších funkcí zřetelně umocňuje. Významné druhotné zastoupení měly stromy dendrologicky hodnotné (téměř 43 % v Zámeckém parku v Lednici, 27,5 % v Královské oboře) a stromy biologicky či ekologicky hodnotné (39,5 % v Zámeckém parku v Lednici, 22,5 % v Královské oboře). Nejčastěji byly do těchto kategorií řazeni zástupci dlouhověkého taxonu *Quercus robur* (dub letní). Jednalo se zejména o stromy výjimečné svou velikostí, stářím, případně výrazem. Dále byly zaznamenány unikátní stromy biotopové, případně hodnotné exempláře stromů se zvýšenou biologickou atraktivitou, tedy stromy v kategorii biotopový čekatel.

Zámecký park Lednice			Královská obora	
Kategorie významu	Počet ks	%	Počet ks	%
Stromy kompozičně významné	124	100,00	80	100,00
Stromy dendrologicky hodnotné	53	42,74	22	27,50
Stromy biologicky a ekologicky hodnotné	49	39,52	18	22,50
Stromy s širším krajinným významem	3	2,42	0	0,00
Stromy se socio-ekonomickým významem	3	2,42	6	7,50
Celkový počet stromů a jejich souborů	124		80	

Tab. 3: Zastoupení významných stromů dle základních kategorií jejich funkčního významu.

Při identifikaci významných stromů byl s ohledem na jejich mimořádný význam a funkce a s ohledem na jejich přirozeně i dalšími faktory limitovanou biologickou perspektivu hodnocen a evidován atribut celkového pěstebního stavu. Ten vyjadřuje mj. aktuální biologický a funkční stav dřeviny či souboru dřevin a poskytuje klíčovou komplexní nezastupitelnou informaci o míře jejího ohrožení nebo ohrožení souboru dřevin jako funkčně nadřazeného skladebného vegetačního prvku (riziku jejího znehodnocení nebo úplné ztráty). Poskytuje rovněž nezbytnou prvotní informaci nutnou k včasnému nastavení vhodné pěstební péče. S ohledem na charakter a intenzitu návštěvnického využívání modelových objektů lze konstatovat, že většina hodnocených stromů nebo jejich souborů se aktuálně nachází ve výborném až přijatelném pěstebním stavu. Riziko ztráty nebo podstatného znehodnocení klíčových funkcí významných stromů (jejich ohrožení) bylo zaznamenáno v Královské oboře přibližně u 11 % stromů, které se nacházejí ve stupni zanedbaný, a u 1 exempláře, který byl v celkově špatném pěstebním stavu. V památkovém objektu Zámecký park Lednice byl dřeviny ohrožující stav zaznamenán u více než čtvrtiny identifikovaných významných stromů (27,5 % jedinců se nachází ve stupni zanedbaný pěstební stav). Celkově špatný pěstební stav s vysokým rizikem ztráty významného stromu nebo jejich souborů byl pak zaznamenán u 4 % identifikovaných položek.

Zámecký park Lednice			Královská obora	
Pěstební stav	Počet ks	%	Počet ks	%
Výborný	9	7,26	13	16,25
Dobrý	20	16,13	21	26,25
Přijatelný	56	45,16	36	45,00
Zanedbaný	34	27,42	9	11,25
Špatný	5	4,03	1	1,25
Celkový součet	124	100	80	100

Tab. 4: Aktuální přehled zjištěných hodnot pěstebního stavu významných stromů a jejich souborů.

Poslední a pro kompozici modelových objektů podstatnou informaci o identifikovaných významných stromech a jejich souborech přináší záznam o jejich autenticitě v památce zahradního umění. Originální druhová substance, historická existenční kontinuita taxonů, přítomnost originálních jedinců a jejich historická paměť a patina času je u evidovaných významných stromů očekávatelná. Provedený rozbor přítomnosti významných stromů

v kompozici obou památkových objektů (viz Tab. 5) však představuje cennou bližší strukturu v zastoupení jednotlivých kategorií autenticity, využitelnou při ochraně a správě památek zahradního umění.

Zámecký park Lednice			Královská obora	
Autenticita v kompozici	Počet ks	%	Počet ks	%
Určitě původní	76	61,29	26	32,50
Zřejmě původní	40	32,26	31	38,75
Obnovený původní	16	12,90	34	42,50
Zřejmě nepůvodní	0	0,00	1	1,25
Určitě nepůvodní	0	0,00	1	1,25
Celkový počet stromů a souborů	124		80	

Tab. 5: Struktura zastoupení významných stromů a jejich souborů podle jejich autenticity v kompozici objektu.

3. SROVNÁNÍ „NOVOSTI POSTUPŮ“ OPROTI PŮVODNÍ MAPĚ, POKUD EXISTUJE, NEBO JEJICH ZDŮVODNĚNÍ, POKUD SE BUDE JEDNAT O NOVOU ORIGINÁLNÍ INTERAKTIVNÍ MAPU, A JEJICH SROVNÁNÍ S POSTUPY V ZAHRANIČNÍ

Předkládaná interaktivní mapa s odborným obsahem je originální a vyjadřuje komplexní přístup k dokumentaci a potenciální ochraně jedinečného souboru unikátních a těžko zastupitelných významných dřevin a jejich souborů, tedy dřevin, které spoluvytváří nezaměnitelnou identitu a památkovou hodnotu krajinářských objektů chráněných podle ustanovení zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči.

Problematicke studia a dokumentace vzácných, výjimečných, starých a senescentních či jinak pozoruhodných a unikátních stromů se s různým, avšak úzce oborově vymezeným tematickým zaměřením (zpravidla s důrazem na ochranu přírody nebo dendrologických hodnot) zabývala v České republice i v zahraničí v minulosti řada odborných a výzkumných studií^{1,2,4,5,10}. Jednou z nich je rozsáhlý stále činný inspirativní projekt na mapování skupiny starých a dendrologicky významných potenciálně ohrožených stromů, který probíhá už více než 15 let ve Velké Británii⁵. Aktuálně tamní aktivita Ancient Tree Inventory (ATI), na níž se podílí rovněž tamní National Trust spravující mnohé památky zahradního umění, eviduje pravděpodobně jejich nejrozsáhlejší databázi. Ta čítá více než 169 tisíc stromů napříč Spojeným královstvím. Společnost aktuálně iniciuje rozšiřování svých aktivit v mapování těchto stromů do dalších evropských zemí. Aktivita bohužel nemá bližší vazby na kompoziční role těchto stromů v památkových objektech. Pro účely jednotné evidence byly v oboru ochrany přírody vymezeny stromy výjimečné hodnoty a památné stromy^{11,12}.

¹ HIEKE, K.: *České zámecké parky a jejich dřeviny*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1984. 464 s.

² HIEKE, K.: *Moravské zámecké parky a jejich dřeviny*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství. 1985. 312 s.

⁴ KRÍŽ, Z. a kol.: *Významné parky Jihomoravského kraje*. Brno: Blok, 1978. 624 s.

⁵ NOLAN, V., READER, T., GILBERT, F., ATKINSON, N.: The Ancient Tree Inventory: a summary of the results of a 15 year citizen science project recording ancient, veteran and notable trees across the UK. *Biodiversity and Conservation*. 2020, 29: 3103–3129 <https://doi.org/10.1007/s10531-020-02033-2>.

¹⁰ BLÁHA, L. a kol.: *Ze života stromů*. Praha: Nakladatelství Karmášek, 2008. 144 s., ISBN 9788087101018.

¹¹ BULÍŘ, P., HEJDA, R., CHADT, B., KLEČKA, J., KRÁSA, A., MARTINEK, P., NEUMANNOVÁ, B., POLOCHOVÁ, V., ROZSYPALEK, J., RŮŽIČKA, P.: *Speciální zásahy na stromech. I. revize*. Standardy péče o přírodu a krajinu. Metodika schválená příslušným orgánem. Brno: Mendelova univerzita v Brně a Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2024. Číslo předpisu: SPPK A02 009: 2024.

¹² ZÁKON. Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

Iniciačně se kompoziční úlohou vybraných taxonů dřevin, avšak bez vazby na širokou diverzitu a typologii významných stromů v rozboru památky zahradního umění, a bez potřebné hloubky jejich dokumentace, zabývá tematická publikace věnovaná dřevinám lednického parku³.

Předkládaná interaktivní mapa unikátním způsobem spojuje a interpretuje variabilní kompoziční úlohy významných stromů přítomných v památkách zahradního umění s celou řadou jejich dalších funkcí a dává možnost propojit, přiblížit nebo sjednotit často protichůdné zájmy spojené s jejich ochranou dle platných zákonů (zejména dle zákona č. 114/92 Sb., o ochraně přírody a krajiny a zákona č. 20/87 Sb., o státní památkové péči). Podobně lze efektivně na jejím základě přistupovat k managementovým a administrativně správním opatřením uplatňovaným při péči o ně a předcházet tak jejich znehodnocení nebo jinému ohrožení z důvodů nekoordinovaného nebo jednostranného přístupu jejich vlastníků.

Interaktivní N_{imap} dále přináší nový vzorový jednotlicí přístup pro kategorizaci významných stromů vyskytujících se v památkách zahradního umění a předkládá vhodné způsoby jejich dokumentace, které při uplatňování v čase přinesou pro sektor památkové péče mnohé časověné benefity a umožní pochopit jejich funkční a biologickou podstatu, která je činí současně jedinečnými a zranitelnými.

Novostí postupu je možnost grafického znázornění výsledků rozborů a specifických kompozičních vazeb spojených s touto speciální skupinou stromů, jenž jsou vytvářeny jako výstupy z databáze průzkumu hodnot.

Pro grafickou prezentaci jsou dobře využitelná data vybraná podle jednotlivých třídících hledisek na úrovni prostředí památky jako celku i na úrovni nižších kategorií kompozičních jednotek.

Předkládaná interaktivní mapa tedy přináší možnost v přípravě a plánování obnov památkových objektů využívat systémově žádoucí analytickou vrstvu projektové dokumentace názorně zkoumající a interpretující roli specificky vyskytujících se vegetačních prvků (významných stromů) v památkách zahradního umění.

4. NÁVRH VYUŽITÍ VÝSLEDKU (DEFINOVÁNÍ SUBJEKTŮ, KTERÉ BY MĚLY BÝT UŽIVATELI VÝSLEDKŮ)

Interaktivní specializovaná mapa s odborným obsahem může být uplatněna především při identifikaci, kategorizaci a evidenci významných stromů a dokumentaci jejich aktuálního pěstebního stavu, jakož i míry jejich prostého existenčního a funkčního ohrožení. Uplatňovat ji lze v rámci naplňování ochrany kulturně historických hodnot spjatých s památkami krajinářské architektury a zahradního umění na základě ustanovení zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči ve znění pozdějších předpisů.

³ KREJČÍŘÍK, P., PEJCHAL, M., ŠIMEK, P., BULÍŘ, P., PAVLAČKA, R.: *Dřeviny zámeckého parku v Lednici*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2015. 152 s. ISBN 978-80-7509-356-1.

Interaktivní mapa poskytuje modelové informace o významných stromech, které lze využít zejména v následujících oblastech:

- 1) Při správě a managementu objektů – umožní následné zacílení podrobnějšího hodnocení stavu dřevin a stanovení koncepce pěstební péče, která přispěje k ochraně významných stromů a zachování jejich funkčnosti v co nejdelším časovém horizontu. Uvedené přímo souvisí také s udržením a rozvojem vysoké přírodní a kulturní hodnoty daných objektů – kulturních památek. Jejich identifikace umožní efektivnější a včasné plánování a realizaci nezbytných pěstebních zásahů a v případě jejich dožití pak odpovídající volbu obnovného postupu.
- 2) Při výkonu památkové péče – zejména při posuzování záměrů v památce zahradního umění. Lze je využívat rovněž při koordinovaném získávání mimorozpočtových prostředků na péči o ně.
- 3) Při výkonu projektové činnosti – při identifikaci hodnot, analýzách a rozborech kompozice a historického vývoje objektů zahradního umění – kdy lze efektivně znázorňovat, které taxony, jakým způsobem a v jaké roli jsou uplatněny v kompozici objektů. Poukazuje na jejich další funkce v objektu a v širším území. Význam vybraných stromů či jejich souborů v kompozici bývá často spojován s časovou proměnlivostí a významnými pohledovými vazbami a kompozičními osami.

5. VÝČET KONKRÉTNÍCH SUBJEKTŮ / SKUPIN UŽIVATELŮ, PRO KTERÉ JE MAPA URČENA

Uživatelé výsledku specializovaná interaktivní mapa s odborným obsahem budou nebo mohou být zejména:

- Národní památkový ústav
- Národní zemědělské muzeum, regionální muzea
- ostatní pracovníci památkové péče
- vlastníci / správci objektů památek zahradního umění
- projektanti, zejména krajinářští architekti
- orgány ochrany přírody a správci zeleně
- specializovaní znalci a znalecké kanceláře
- studenti specializující se na krajinářskou architekturu, památkovou péči či životní prostředí

6. SEZNAM PUBLIKACÍ, KTERÉ PŘÍMO PŘEDCHÁZELY VÝSLEDKU INTERAKTIVNÍ SPECIALIZOVANÉ MAPY S ODBORNÝM OBSAHEM A BYLY PUBLIKOVÁNY (POKUD EXISTUJÍ), PŘÍPADNĚ VÝSTUPY Z ORIGINÁLNÍ PRÁCE

BLÁHA, L. a kol.: *Ze života stromů*. Praha: Nakladatelství Karmášek, 2008. 144 s., ISBN 9788087101018.

BULÍŘ, P., BAROŠOVÁ, I., BAROŠ, A.: *Evidence a hodnocení vegetačních prvků v památkách zahradního umění: certifikovaná metodika*. Průhonice: Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, 2015. ISBN 978-80-87674-07-9. Certifikována osvědčením Ministerstva kultury ČR č. 29 pod č.j. MK 8470/2015 OVV.

BULÍŘ, P., HEJDA, R., CHADT, B., KLEČKA, J., KRÁSA, A., MARTINEK, P., NEUMANNOVÁ, B., POLOCHOVÁ, V., ROZSYPÁLEK, J., RŮŽIČKA, P.: *Speciální zásahy na stromech. I. revize*. Standardy péče o přírodu a krajinu. Metodika schválená příslušným orgánem. Brno: Mendelova univerzita v Brně a Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2024. Číslo předpisu: SPPK A02 009: 2024.

EICHMEIER, A., ŠPETÍK, M., FREJLICOVÁ, L., PEČENKA, J., ČECHOVÁ, J., ŠTEFL, L., ŠIMEK, P.: Survey of the Trunk Wood Mycobiome of an Ancient *Tilia × europaea* L. *Appl. Microbiol.* 2025, 5 (4), 131; <https://doi.org/10.3390/applmicrobiol5040131>.

HIEKE, K.: *České zámecké parky a jejich dřeviny*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1984. 464 s.

HIEKE, K.: *Moravské zámecké parky a jejich dřeviny*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1985. 312 s.

KREJČÍŘÍK, P., PEJCHAL, M., ŠIMEK, P., BULÍŘ, P., PAVLAČKA, R.: *Dřeviny zámeckého parku v Lednici*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2015. 152 s. ISBN 978-80-7509-356-1.

KŘÍŽ, Z. a kol.: *Významné parky Jihomoravského kraje*. Brno: Blok, 1978. 624 s.

NOLAN, V., READER, T., GILBERT, F., ATKINSON, N.: The Ancient Tree Inventory: a summary of the results of a 15 year citizen science project recording ancient, veteran and notable trees across the UK. *Biodiversity and Conservation*. 2020, 29: 3103–3129 <https://doi.org/10.1007/s10531-020-02033-2>.

OLŠAN, J., EHRLICH, M., KŘESADLOVÁ, L., PAVLÁTOVÁ, M., ŠNEJD, D.: *Metodika identifikace hodnot památek zahradního umění*. Kroměříž: Národní památkový ústav, 2015. Certifikována osvědčením Ministerstva kultury ČR č. 63 pod č.j. MK 73873/2015 OVV.

PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, B. a kol.: *Pražské zahrady a parky*. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2000. 384 s., ISBN 80-902910-0-7.

PEJCHAL, M., KREJČÍŘÍK, P.: *Historie pěstování dřevin v Lednicko-valtickém areálu do první světové války*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2015. 99 stran. ISBN 978-80-7509-388-2.

PEJCHAL, M., ŠIMEK, P.: *Metodika hodnocení dřevin pro potřeby památkové péče*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2018. ISBN 978-80-7509-588-6. Certifikována osvědčením Ministerstva kultury ČR č. 115 pod č.j. MK 21430/2016 OVV.

VELEBIL, J., BULÍŘ, P., VRABEC, V., ANDREAS, M., BUSINSKÝ, R., TÁBOR, I.: *Péče o dřeviny a jejich zachování v památkách zahradního umění*. Průhonice: Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, 2016. ISBN 978-80-87674-12-3. Certifikována osvědčením Ministerstva kultury ČR č. 94 pod č.j. MK 15922/2016 OVV.

ZÁKON. Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.